

Bokor Csilla- Plajner Ádám- Túri Anikó:

Kiaknázatlan euró milliárdok a vállalkozások finanszírozására

A hazai kis- és középvállalkozások európai uniós intézményektől és költségvetésből származó forrásai között a 2014-2020-as uniós költségvetési ciklusban a korábbiakhoz képest nagyobb szerepet kapnak a visszatérítendő források, melyek egy része a nem tagállami szintre allokált programokból származik. A gyorsan növekvő, induló vállalkozások forráshoz jutását, a KKV-k élet- és versenyképességét, valamint a kutatás-fejlesztési és innovációs kezdeményezéseiket több EU-s program és intézmény támogatja, a KKV-k igényeihez illeszkedő, változatos pénzügyi konstrukciók segítségével. Ezek egy része az új költségvetési ciklushoz kapcsolódik, azonban több eszköz – mint például az Európai Beruházási Bank kedvező kondíciójú piaci termékei – már régóta a hazai szereplők rendelkezésére áll, ugyanakkor az ezekben rejlő lehetőségek ez idáig csak korlátozottan kerültek kihasználásra. A vállalkozások finanszírozásában jelenleg központi jelentőségű Növekedési Hitelprogram kivezetésével ezen források szerepe felértékelődik, így a pénzügyi szektor, a kormányzati szervek, valamint az uniós intézmények együttműködése kulcsfontosságúvá válik a hatékony allokáció megvalósításában. Írásunkban bemutatjuk ezen programok főbb jellemzőit, a bennük rejlő lehetőségeket, valamint áttekintjük a hazai pénzügyi közvetítők aktivitását befolyásoló tényezőket.

A hazai vállalkozások működésében központi szerepet betöltő hagyományos banki hitelezés mellett érdemi szerepet töltenek be az európai uniós források, melyek jelentősége még inkább felértékelődhet az elkövetkező években.

Egyfelől a 2014-2020-as ciklusban a tagállami szintre allokált forrásokat Magyarországon a kormányzati tervek szerint a korábbiaknál jóval nagyobb mértékben, mintegy 60 százalékban kifejezetten gazdaságfejlesztésre fogják fordítani, ami a KKV-k számára is többlet forrást jelenthet. Többek között a 2800 milliárd forint keretösszegű Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programból (GINOP) vissza nem térítendő támogatások, valamint mintegy 730 milliárd forint összegben elérhető pénzügyi eszközök révén. Utóbbi keretösszeg hitel, garancia és tőke útján segítheti a vállalkozások növekedését.

Másfelől a tagállami szintre leosztott források mellett a központi, brüsszeli irányítással működte-tett programok is jelentős szerepet játszhatnak majd a KKV-k finanszírozásában, továbbá az Európai Bizottság nagyszabású gazdaságélénkítő programja, az Európai Beruházási Terv is rejt magában lehetőségeket számukra. A továbbiakban elsősorban az ezen nem tagállami szintre allokált programok által kínált lehetőségeket és az igénybe vételükkel kapcsolatos sajátosságokat tekintjük át.

1. ábra A KKV-k számára elérhető európai források rendszere

Forrás: MNB gyűjtés

Az **Európai Beruházási Terv** (közismertebb elnevezéssel az Európai Bizottság elnökének nevével fémjelzett Juncker-terv) meghirdetésével az Európai Bizottság szándéka az európai növekedés és foglalkoztatás emelkedésének elősegítése. A terv célja – ágazatok, illetve országok, régiók kitüntetése nélkül –, hogy a 2015-2017 közötti időszakban mintegy 315 milliárd euró összegű beruházás induljon el. Ennek eszköze alapvetően egy 21 milliárd euró értékű garanciavállalás, melynek nagyobb részét, 16 milliárd eurót az Európai Bizottság biztosít, a fennmaradó 5 milliárd eurót pedig az Európai Beruházási Bank (EIB) bocsátja rendelkezésre. Emellett, az ezen források felhasználását koordináló, az EIB keretein belül létrehozásra kerülő Európai Stratégiai Beruházási Alap (European Fund for Strategic Investments – EFSI) tőkéjéhez hozzájárulhatnak magánbefektetők és uniós tagállamok is.

A 21 milliárd euróból a Bizottság által becsült jelentős, 15-szörös multiplikátor-hatás mellett lenne elérhető a 315 milliárd eurónyi beruházás. (Az elképzelések szerint az EIB forrás kihelyezése mögé biztosítékkal szolgáló kezességvállalás 3-szoros tőkeáttételhez vezet, majd az így kihelyezett összeghez egyéb befektetők csatlakoznak, ami további 5-szörös hatást eredményez.) Ezen összegnek mintegy negyede erejéig, kifejezetten KKV-k és közepes piaci tőkeértékű vállalatok juthatnak majd finanszírozáshoz hitelek és tőke formájában, háromnegyed részben pedig nagyszabású, stratégiai beruházások (pl. autópálya-építések) valósulhatnak meg.

Az Európai Beruházási Terv mellett jelentősebb forrásbevonási lehetőséget jelentenek a központi kezelésű programok („Közvetlen” brüsszeli források). Ezek közös jellemzője, hogy költségvetésük vissza nem térítendő támogatáshoz kapcsolódó része az EIB csoport (EIB és EIF, azaz Európai Beruházási Alap) közvetítésével jut el a programokban pályázásra jogosult országok pénzügyi intézményeihez és tőkealapjaihoz, és azokon keresztül a végső felhasználókhöz, a KKV-khoz, emiatt a hazai hitelintézetek, tőkealapok szerepvállalása a közvetítésben hangsúlyos. A pénzügyi eszközök jellemzően hitelgarancia és kockázati tőke formájában kerülnek allokálásra, akár az EIB csoport saját konstrukcióira építve, de önálló kerettel, akár beépülve egy EIB-s eszköz forrásösszegébe, kiegészítve azt.

A KKV-k versenyképességét segítő, 2,3 milliárd eurós költségvetésű **COSME** (Competitiveness of Small and Medium-sized Enterprises) program szektorális preferencia nélkül, visszatérítendő és vissza nem térítendő forrásokat foglal magában. A visszatérítendő támogatásokra allokált 1,3 milliárd euró két konstrukción keresztül jut el a KKV-khoz.

Az LGF (Loan Guarantee Facility) hitelgarancia-eszköz, mely garanciákat és viszontgaranciákat biztosít a pénzügyi intézményeknek, (hitelintézeteknek, lízingtársaságoknak, garanciatársaságoknak) ezzel akár olyan KKV-k forráshoz jutását is segítve, amelyek egyébként kiszorultak volna a finanszírozotti körből. A becslések szerint az eszköz összesen körülbelül 220.000-330.000 vállalatnak segíthet finanszírozási forráshoz jutni.

Az EFG (Equity Facility for Growth) növekedést szolgáló tőkefinanszírozási eszköz, mely – többnyire terjeszkedési és növekedési életszakaszukban járó, főképp határokon átnyúló tevékenységgel rendelkező – KKV-kba fektető kockázati tőkealapoknak biztosít tőkét, ezzel közvetetten nagyszámú 500 cégnek segíthet tőkebefektetéshez jutni.

A COSME mellett a másik jelentős központi kezelésű program a **Horizont 2020**, az EU kutatás-fejlesztési és innovációs keretprogramja, mely 2014-2020 között megközelítőleg 80 milliárd eurós költségvetéssel gazdálkodik. A forrásallokáció alapvetően három területre irányul: a „Kiváló tudomány” pillér a tudományos együttműködések megerősítését tűzi ki célul, a „Vezető ipari szerep” pillér a kulcstechnológiai ágazatokban tevékenykedő KKV-k világszínvonalúvá történő fejlesztésére fókuszál, emellett a „Társadalmi kihívások” kezelésével foglalkozó projektek megvalósulását is külön forrásösszeg biztosítja.

A Horizont 2020 alapvetően nem a KKV szegmensre fókuszál, de tekintettel arra, hogy ezen szektor mind a foglalkoztatás, mind az innováció terén kulcsfontosságú, így külön figyelmet kapnak a KKV-k. A program KKV-k számára tervezett vissza nem térítendő támogatásokra vonatkozó indikatív kerete 8,6 milliárd euró, melyből egyrészt nemzetközi konzorcium tagjaként bármely pillér pályázati felhívásában részesülhetnek, másrészt annak érdekében, hogy önállóan, egyedi szinten is igényelhessenek támogatást, kialakításra került egy ún. „KKV eszköz”, melynek fő célja, hogy az ötlettől egészen a piacra jutásig támogassa az adott projekt megvalósítását. A visszatérítendő források a „Vezető ipari szerep” pillér keretében a kutatási és innovációs tevékenységet végző

vállalatok forráshoz jutását segítik elő adósság- és tőkefinanszírozási eszközökkel. Az erre allokált 2,8 milliárd eurós összeg az InnovFin Programon keresztül jut el a pénzügyi közvetítőkhöz.

A megközelítőleg 24 milliárd eurós összköltségvetésű **InnovFin Program** részeként az EIF az Európai Bizottsággal közös kezdeményezésként mintegy 10 milliárd eurót fordít gyorsan növekvő, innovatív KKV-k és ezt a státuszt kismértékben meghaladó vállalkozások forráshoz jutásának elősegítésére. A program keretében elérhető KKV Garancia eszköz (SME Guarantee) pénzügyi intézményeknek biztosít garanciát és viszontgaranciát, hitelügyletenként maximum 50%-os mértékig. A programnak volt már előzménye a 2007-2013-as időszakban is, melyben Magyarországról két pénzügyi intézmény vett részt.

A KKV Kockázati tőke eszköz (SME Venture Capital) olyan befektetési- és tőkealapoknak nyújt a jövőben forrást melyek induló (start-up), még forrásbevonási problémákkal küzdő, a K+F, zöld energia, vagy innováció területén tevékenykedő vállalatokat finanszíroznak hosszú távon.

A fenti pénzügyi eszközök közvetítésére a pénzügyi intézmények 2020-ig jelentkezhetnek a részvételi szándéknyilatkozat benyújtásával. Jelenleg még nincs leszerződött magyar közvetítő, de pl. az InnovFin esetén nemzetközi szinten is mindössze 12, jellemzően nyugat-európai tagállam pénzügyi intézményeihez fordulhatnak az érdeklődő KKV-k.

Az **EIB** nemcsak az eddigiekben említett uniós források „közvetítőjeként”, hanem jellemzően és azokat meghaladó mértékű saját források felhasználásával, **önálló eszközök** révén is elősegíti a KKV-k forráshoz jutását, hogy a KKV finanszírozás ciklikus és strukturális akadályait elhárítsa. Az egyik hagyományos, az európai uniós vállalatok projektjeinek, beruházásainak finanszírozása szempontjából releváns terméke a **Multiple Beneficiary Intermediated Loan** (Global Loan). Ezen refinanszírozási konstrukció a Növekedési Hitelprogram elindulása előtt több hazai szereplő által is alkalmazásra került. Az igénybevétel ez esetben is pénzügyi közvetítőkön keresztül történik, melynek során az ügyfél kockázatát a közvetítő, a közvetítő nemfizetési kockázatát pedig az EIB viseli. A közvetítő az EIB elvárásainak szem előtt tartása mellett (pl.: finanszírozásból kizárt tevékenységi körök, maximális futamidő), de a saját üzleti gyakorlatának megfelelően dönti el, hogy kit, milyen feltételek mellett hitelez. Az EIB mind forint, mind deviza alapú finanszírozást biztosít kedvező kamat és lejáratú kondíciók mellett. A közvetítővel szemben alapvető elvárás, hogy a kedvezményes forrásból származó kamatelőny egy részét a kedvezményezettek felé továbbítsák. A vállalatok számára a termékek igénybevételekor a hosszú, beruházás megtérüléséhez illeszkedő hitellejárat és a rugalmas termékstruktúrából származó előnyök a legmeghatározóbb tényezők.

Tekintettel arra, hogy a fenn részletesen bemutatott pénzügyi eszközök KKV-khoz történő eljuttatása az adott ország pénzügyi intézményein keresztül történik, a KKV-khoz ténylegesen, így eljutó források mértéke a hazai pénzügyi intézmények aktivitásától is függ. Motivációjukat számos tényező jelentősen befolyásolja.

A jelenlegi alacsony kamatkörnyezetben és a hazai kedvező refinanszírozott termékek (NHP, Exim konstrukciók) mellett a pénzügyi intézmények kevésbé érdekeltek az EU-s források igénybevételében, valamint a hazai garanciaintézmények kondíciói konkurenciát jelentenek az EU-s garanciaeszközöknek. Továbbá ahhoz, hogy egy intézmény EU-s pénzügyi eszközök közvetítőjévé válhasson, illetve ezt fenntarthassa, üzletmenetének és folyamatainak meg kell felelnie az adott EU-s intézmény, illetve program feltételeinek. Szervezeti szinten is jelentős terhet jelenthet a különböző EU-s eszközök ismerete, alkalmazása, valamint azok értékesítése.

A kedvező EU-s finanszírozási lehetőségek kiaknázása ugyanakkor mind a hazai bankoknak, mind a vállalati szektornak érdeke. Ezért fontos, hogy az NHP kivezetésével párhuzamosan az uniós forrásokhoz kapcsolódó eszközök koordinált módon, az érintett szereplők együttműködésének eredményeként egyre nagyobb teret nyerjenek a vállalatok finanszírozásában. Az egyes párhuzamos, a KKV-k élet- és versenyképességének fokozását célzó – hazai és EU-s – konstrukciók kínálta lehetőségek optimális felhasználása biztosíthatja a hosszú távú gazdasági növekedést.

„Szerkesztett formában megjelent az mfor.hu oldalon 2015. szeptember 25-én.”